

Küreselleşmenin Sivil Toplum Siyaseti

Nazan Arslanel^a & Berkan Hamdemir^b

Özet

Ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve hukuksal etkileri olan ve çok boyutlu bir süreci ifade eden küreselleşme, özellikle 1980’li yıllardan itibaren iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin de etkisiyle popüler bir kavram haline gelmiştir. Kavram, her ne kadar ekonomiyle ilişkilendirilse de küreselleşme neticesinde küresel iletişim ve insan hareketleri de ortaya çıkmaktadır. Tam bu noktada ise küreselleşme ve sivil toplum kavramlarının karşılıklı etkileşimi söz konusu olmaktadır. Küreselleşme, uluslararası boyutta faaliyet gösteren sivil oluşumları yani uluslararası sivil toplumun varlığını desteklemektedir. Sivil toplumun küresel boyutta gelişmesi aynı zamanda yerel düzeyde demokrasi ve özgürlükleri güçlendirmesi açısından önemlidir. Ancak kapitalist sistem, küreselleşme sürecinde sivil toplumu, maliyeti artırıcı unsurlar olarak gördüğü ulus-devleti ve ikinci kuşak insan hakları da denilen ekonomik ve sosyal hakları tasfiye etmek için bir araç olarak kullanma eğilimindedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, sivil toplum, ulus-devlet, insan hakları

Civil Society Politic of Globalization

Abstract

Globalization that has economic, social, culturel, political, and legal effects and expresses multidimensional process, has become a popular concept with the effects of the improvements of communication technologies especially from 1980. Although concept is connected with the economy, as aresult of globalization, global communication and human movement appear, too. Exactly at the point, interaction is discussed between globalization and civil society concepts. Globalization, supports the civil formings that are active at the international dimension, that is, supports the existence of international civil society. The improvement of the civil society at the global dimension, is also important for getting the democracy and liberties strong. But the capitalist system inclines to use the civil society at the process of globalization, nation state that sees as elements of increasing the cost and economic and social rights that is also called second generation human rights, as a means for refining.

Keywords: Globalization, civil society, nation-state, human rights

^a Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Tokat.

^b Arş. Gör., Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kars.

Giriş

Küreselleşme (globalization) ve sivil toplum, yirminci yüzyılın sonlarına damgasını vuran iki önemli olgu ve kavramdır. Aynı dönemde, Latin ve Kuzey Amerika'daki, Orta Avraupa'daki ve başını Sovyetler Birliği (S.S.C.B.) nin çektiği Doğu Bloku ülkelerindeki totaliter rejimlerin yıkılması elbette bir tesadüften ibaret değildir. Bu olgu ve kavramlar ile gerçekteleşen olaylar arasında yadsınması mümkün olmayan bir ilişki söz konusudur. Ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve hukuksal etkileri olan ve çok boyutlu bir süreci ifade eden küreselleşme kavramı dünya ölçeğinde yeni bir düzenin çığırını açmıştır. Daha çok ekonomik etkinliklerin uluslararası nitelik kazanması ve bütün dünya ekonomilerinin tek bir pazar haline gelmesi sürecini ifade eden küreselleşme olgusu, bu amacına ulaşmak için bazı kurum ve pratiklerden yararlanmayı da ihmal etmemektedir. Dünyanın 1990'ların başında tek kutuplu hale gelesiyle beraber ivme kazanan küreselleşmenin, demokratikleşmesi ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekteştirilebilmesi için sivil toplum kavramının da yeniden bir canlanma veya canlandırılma sürecine girdiğini görmekteyiz. Küresel ölçekte gelişen sivil toplumun yerel düzeyde demokrasi ve özgürlüklerin gelişmesine katkıda bulunması, faşist ve totaliter rejimlerin çökertilmesi sürecinde emperyalist devlerin önemli enstrümanlarından biri olarak kullanılması bu kavramın önemini artıran temel nedenlerdir. Emperyalist devletler ve onların temel politikalarının belirlenmesinde büyük etki sahibi olan küresel ekonomik güçler (çok uluslu şirketler), tıpkı Doğu Bloku gibi kapalı ekonomik rejimleri tavsiye etme sürecinde kullandıkları sivil toplum söylemi ve sivil toplum kuruluşlarını bu sefer de ekonomik faaliyetlerde maliyeti artırıcı bir unsur olarak gördükleri ulus-devletleri ve ikinci kuşak insan hakları diye bilinen ekonomik ve sosyal hakları tasfiye etmek için kullanmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle içinde bulunulan süreçte, küreselleşme olgusu ile beraber yeni bir boyut kazanan sivil toplum kavramı ve bu ikisi arasındaki ilişki üzerinde durmak yerinde ve gerekli bir çaba olacaktır.

Küreselleşme Olgusu ve Semantik Arka Plan

Küreselleşme, son dönemlerin moda kavramı olmakla beraber tanımı üzerinde henüz bir fikir birliğine varılmış değildir. Ekonomik, kültürel, siyasal, hukuksal ve sosyo-kültürel etkileri olan çok boyutlu bir süreç olması bu kavramın tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Literatürde yapılan farklı tanımlara bakıldığında hepsinde kavramın farklı bir boyutunun öne çıkarıldığı

görülmektedir. Bu da tanımı yapanların bu sürece hangi perspektiften baktığıyla yakından alakalıdır.

Küreselleşme ile ilgili tanımlardan birisi Amerikan Ulusal Savunma Enstitüsü tarafından yapılan tanımdır. Enstitü, küreselleşmeyi “malların, hizmetlerin, paranın, teknolojinin, fikirlerin, enformasyonun, kültürün ve halkların hızlı ve sürekli bir biçimde sınır ötesine akışıdır” şeklinde tanımlamaktadır (Öymen, 2000: 26). Bu tanımlamayı tartışmasız kabul etmek doğru değildir. Çünkü küreselleşme yukarıda da belirttiğimiz gibi konuya bakış açısına, siyasal ve ekonomik şartlar ile coğrafik özelliklere göre de değişiklik göstermektedir. Yine, Amerikan Ulusal Savunma Enstitüsü’nün tanımına göre, küreselleşme sayesinde ülkelerin ekonomileri arasında bir bütünleşme sağlanmakta, bir enformasyon devrimi yaşanmakta ve pazarlar, şirketler, örgütler ve yönetim uluslararası hale gelmektedir (Öymen, 2000: 26). Kavramın bir diğer tanımlaması ise Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından yapılmıştır. Komisyon, küreselleşmeyi “sadece ekonomik olamayan sosyal, siyasal, çevresel, kültürel ve hukuksal boyutları olan bir süreç” olarak tanımlamaktadır (Öymen, 2000: 27). Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere küreselleşme birçok kavramı içerisine alan bir olgudur ve yalnız başına ne ekonomik ne siyasal ne de sosyal hareketler olarak değerlendirilemez. Bu sebeple küreselleşme kavramının her alana yönelik spesifik bir tanımın yapılması mümkün görünmektedir.

Kavramı ideolojik bir bakış açısıyla tanımlayanların ortak söylemi ise Küreselleşmenin, kapitalizmin/emperyalizmin yeni bir aşaması olduğudur. Küreselleşme, özellikle Sovyetler Birliği başta olmak üzere Doğu Bloku ülkelerinin temsil ettiği sistemin çökmesinden sonra, emperyalizmin kendisini tek ve kaçınılmaz bir olgu olarak tüm dünyaya sunmasının yeni adıdır (Yüksel 2001: 9). Küreselleşme terimi, artık kapitalizmin ulus-devletlerin sınırlarıyla yetinmemesinin, dünyayı tek pazar haline getirme çabasının gerçekleştiği sürecin modern ismi haline gelmiştir.

İktisat literatüründe, kavramın özellikle ekonomik boyutu öne çıkarılmakta ve küreselleşme ya da globalleşme denilen olgu, ekonomik etkinliklerin uluslararası nitelik kazanması/uluslararasılaşması olarak tanımlanmaktadır (Marcuse, 2000: 201). Yani sınırların gitgide kalkarak ülkeler arasındaki sermaye, emek ve mal akışının hızlanması ve ülke ekonomilerinin dünya ekonomisiyle entegrasyonu sonucu tek bir pazarın oluşturulması çabasını

ifade eden bir sürecin adıdır. Tanımları daha ziyade iktisadi açıdan yapılan kavramla ilgili olarak Aart Scholte kavramın iktisadi yönünden çok sosyal kültürel etkileri ile nitelikleri üzerinde durmakta ve küreselleşmeyi řu şekilde ifade etmektedir:

“Ben küreselleşmeyi dünyanın neresinde olursa olsun insanlar arasında artan bağlantılar olarak algılıyorum. Yani bunun gezegen çapında bir bağlantılılık olarak algılıyorum. Küre derken, bildiğimiz fiziksel anlamıyla bütün yerküreyi kastediyoruz. Bütün yerkürede insanların bağlantılarının artması, teknolojik bakımdan, psikolojik bakımdan bizlerin birbirimizle dünyanın herhangi bir yerinden başka bir yeri ile bağlantı kurmamız bizim daha küresel bir dünyada yaşadığımız belirtiyor. Demek ki, küreselleşme toplumsal hayatın yeni bir mekân düzenlemesi anlamına geliyor. Başka bir deyişle içinde yaşadığımız coğrafya farklılaşıyor tek tek ülkelerden oluşan, ülkelerarası ilişkilerle belirlenen bir dünyadan, dünyanın bir bütün olarak kendi başına bir sosyal arena haline geldiği bir dünyaya doğru hareket ediyoruz. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler ile, yani tek tek uluslararası ilişkiler ile küresel ilişkiler, yani dünyada bir bütün olarak var olan ilişkiler arasında değişiklikler var” demektedir (Aart, Keyman, 2005).

Scholte, bu sözleriyle küreselleşmeyi insan, toplum ve devletler üzerindeki etkileriyle birlikte tanımlamıştır.

Dünyada yaşanan, coğrafi sınırları aşan ilişkiler düşük yoğunlukta ve dar çerçevelerde de olsa aslında tarih boyunca hep varolmuştur. Farklı kültürler ve toplumların birbiriyle ilişkiye girmesi yeni bir olgu değildir. Dünya hiçbir zaman tümüyle otarşik toplumlardan oluşmamıştır. Bugün değişen ve küreselleşmeyi “popüler” bir kavram haline getiren şey, bu ilişkilerin akışının hızlanması ve çeşitlenmesidir (Ayata, 1997: 62). Geçmişte de ülkeler arasında ticari ilişkiler olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak küreselleşmenin tarihsel sürecine baktığımızda, kapitalizmin ortaya çıktığı andan itibaren küresel bir eğilim içerisinde olduğunu ve bu paralelde küreselleşmenin üç temel aşamadan geçerek bugünkü halini aldığını söyleyebiliriz.

Küreselleşmede birinci dalgayı, Batı Avrupa'nın kapalı tarım ekonomisinden (feodalizmden), ticari kapitalizme geçişi oluşturmaktadır. Gelişen ticaret feodal beyliklerin üzerinde geniş ve güvenli bir pazar ihtiyacını

doğurmuřtur. Bu talebin siyasal hayattaki iz dūřümü ise “ulus-devlet” olmuřtur. Ulus-devletlerin 1648 tarihli Westphalia anlaşması ile uluslararası iliřkilerin bař aktörü olduđunun tescillenmesinin ardından, ulus devletlerin “merkantilist” dūřünceyi benimsemesinin zorunlu sonucu olarak; sömürgecilik dıř politikada tek ilke haline gelmiřtir (Uygun, 2006).

Küreselleşmede ikinci dalganın itici gücü sanayileşmedir. Sınaf üretimin artış göstermesi pazar açısından ulus devlet sınırlarını yetersiz kılmasından dolayı artık yeni pazarlar bulmak kapitalizm için elzem bir hal almıştı. Bu zorunluluk neticesinde oluşan ekonomik sorunlara çözümler bulmak için 19. yüzyılda sömürgecilik, dış politikada yerini emperyalizme bırakmıştır (Sander, 1999: 201-207).

Üçüncü küreselleşme dalgası, geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinde bilgi ve iletişim alanlarında gerçekleşen büyük teknolojik gelişmeler neticesinde ortaya çıktı. Birinci küreselleşme dalgası dünya konjonktüründe köklü değişiklikler yapmış, ulus-devleti uluslararası ekonomik döngüde ve uluslararası hukukta baş aktör konumuna oturtmuştu. Ulus devletin bu merkezi konumuna, ikinci dalga ile önemli bir muhalefet olmamışken, üçüncü dalganın ulus devlet açısından çok önemli gelişmelere gebe olduğu muhakkaktır. Artık ölkeler arası ekonomik ilişkiler ulusal politikalardan bağımsız, çok uluslu şirketlerin/uluslararası sermayenin kuşatmasında, hızla genişleyen ve derinleşerek güçlenen bir sömürü politikasının güdümündedir. Ulus-devleti aşan bu ekonomik blokların yakın bir gelecekte yeni bir siyasal yapı arayışı içerisine gireceği kuvvetle muhtemeldir. Mevcut NAFTA, AB. vb. bölgesel örgütlenmeleri dikkate alırsak ulus devlete alternatif olarak küresel ekonomi için küresel olmayan ancak ulus devleti aşan bu yeni/ara siyasal yapının konfederal bir yapı olması mevcut gelişmelerden çıkarılabilecek en mantıklı sonuç olarak gözükmektedir. (Uygun, 2006)

Özellikle 1980 sonrası, neredeyse, dünyadaki tüm ekonomik, siyasal ve kültürel değişiklikleri ifade etmek üzere kullanılan ve 1990’lı yıllarda Sovyet sisteminin yıkılmasıyla tek kutuplu hale gelen dünyada, ivme kazanan küreselleşmenin demokratikleşmesi ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için sivil toplum kavramının da yeniden canlandığını veya canlandırılığını görmekteyiz.

Sivil Toplumun Felsefi Kökeni ve Yeniden Canlanması

Sivil toplum da, küreselleşme gibi tanımı,sınırları konusunda literatürde herhangi bir fikir birliğine varılmış bir kavram değildir. Kavram, ağdaş siyasasal düşüncedeki anlamını kazanana kadar önemli bir evrim geçirmiştir. Kavramın felsefi kökenine baktığımızda, sivil toplum kavramı, doğal hukuktan başlayıp antik ağda Aristo'nun "koinonia politike" dediği diğer bütün toplumları bünyesinde barındıran ve onlara egemen olan toplum anlamında "polis"le devam eden, antik Yunan ve Roma düşüncesini kaynaştıran Cicero'nun "cietas civilis" fikrinden geçerek klasik felsefeye giren eski bir Avrupa geleneğinin parçasıdır. (Keane, 1993: 100) Hegel ve Marx'a gelinceye değin sivil toplum ve devlet eř anlamlı olarak kabul görmüş ve dönemin filozoflarınca "devlet öncesi toplum" durumunun yani doğal durumun karşıtı olarak kullanılmıştır (Doğan, 2002: 10). 17. yüzyıldan itibaren özellikle burjuva sınıfının ortaya çıkması ve kentler arasındaki ticaretin artması, siyasal sistemlerdeki değişiklikler, temel hak ve hürriyetlerde gerçekleşen gelişmeler neticesinde ise kavrama yeni bir içerik yüklendiğini görmekteyiz. Bu dönemden sonra kavram, burjuva sınıfının ekonomik ve siyasal faaliyetlerini serbestçe gerçekleştirdiği alanı ifade etmek üzere kullanılmaya başlanmıştır (Doğan, 2002: 20).

Sivil toplum terimine, liberal ve totaliter düşünce sisteminde de farklı manalar yüklenmiştir. Aristo'dan beri politik toplumla eř anlamlı olarak kullanılan sivil toplum terimi, T. Hobbes, J. Locke ve J.J. Rousseau gibi liberal düşünce geleneğinin önde gelen sözleşmeci filozofları tarafından da aynı fakat siyasal otoriteyi ortaya çıkaran kamusal alan anlamında kullanılmıştır. Bu d ş n rlere göre, bireyler arasında gerçekleşen sözleşme neticesinde doğal durumdaki sivil toplumdan "medeni toplum"a geçilmiştir. İşte ilişkilerini hukuksal normlara göre düzenleyen bu medeni toplum tanımlamak için sivil toplum terimi kullanılmıştır (Arslanel, 2001: 14). Bir başka ifadeyle sözleşmeci filozoflar sivil toplumu, geleneksel toplumdaki (doğal durumdaki) aile merkezli özel alana karşı ortaya çıkmış olan kamusal alan merkezli siyasal oluşumu ifade etmek için kullanmışlardır.

Sivil toplum terimi kendisini gerçek manada totaliter düşünce geleneğinin önemli filozoflarından F. Hegel'de buldu. Hegel, sivil toplumu; aralarındaki ilişkiler medeni hukuk tarafından düzenlenen ve bu sebeple doğrudan doğruya siyasal devlete (political state) bağımlı olmayan özel

bireylerin, sınıfların ve kurumların oluşturduğu bir mozaik olarak tanımlamaktadır. (Arslanel, 2001: 12) Böylece sivil toplumu aile ile devlet arasında var olan ahlaki hayatın ve toplumsal çatışmanın alanı olarak ifade eden filozof, sivil toplumu siyasal toplum ile eř anlamlı olarak kullanmayan, bugünkü anlamına yakın bir anlamla kullanan ilk düşünürdür. Aynı geleneği temsil eden filozoflardan K. Marx, sivil toplumu Hegel'in tam tersi bir erevele ele alarak; Hegel'in devlete yarı tanrısal nitelik katarak, devleti nclleyen yaklaşımını eleştirmiş ve devleti sivil alandaki çatışmaları uzlaştıran bir kurum olarak değil, sivil toplumun bir yansıması olarak kabul etmiştir. Marx'a göre, üretici glerin belli aşamasında ortaya çıkan sivil toplum, devletin ve toplumun üzerinde bir kavramdır. (Keane, 1993: 101). Marx'ta devlet, Hobbes ve Hegel'in ifade ettiği gibi tüm toplumsal ve iktisadi yaşamı kuşatan bir kurum değil, bu alanları kuşatan sivil toplumun hizmetinde bir kurumdur. (Çaha: 1997: 2829) Yani, toplumsal alanı tümüyle kuşatan devlet değil, sivil toplumdur. Totaliter düşünce geleneğinde, farklı yaklaşımlarıyla dikkat çeken A. Gramsci, Marx'ın tersine sivil toplumun alt yapısal alana değil, st yapısal alana ait olduğunu ifade etmektedir. Ona göre sivil toplum, özel hayatın tamamını, dernekleri ve hukuku kapsamakla kalmayıp, fikir, felsefe, din ve ahlaki da bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönüyle sivil toplumdur, bir sosyal grubun bütün toplum üzerindeki hegemonyasını anlayan düşünür, hegemonyanın kültürel boyutunu oluştıran sivil toplum ile siyasal boyutunu oluştıran devletin işleyişini tersine çevirerek hegemonyaya da son verilebileceğini söylemektedir (Arslanel, 2001: 13).

Antik ağdan başlayıp aydınlanma felsefesine kadar doğal durumun karşıtı ve devlet ile eř anlamlı olarak kullanılan sivil toplum teriminin özellikle burjuvazinin doğumu ve aydınlanma felsefesinden itibaren bu anlamdan kaymaya başladığını, devlet dışındaki bir alanı ifade ettiğini ve Hegel'in de bu semantik kaymada ilk önemli isim olduğunu belirttik. Fuat Keyman, sivil toplum teriminin geçirmiş olduğu bu iki ana aşamadan sonra günümüz modern toplumlarında kavramın yeni tanımının üç farklı referansı olduğunu söylemektedir. Bunlar: "sivil topluma minimalist yaklaşım", "sivil topluma maksimalist yaklaşım" ve "toplumsal sorunları zme tekniği olarak sivil toplum". İngiliz ve Amerikan modernliğinde geçerli olan, Tocqueville, J. Locke, D. Hume gibi düşünürler tarafından vurgulanan minimalist sivil toplum, devlet denetimi dışındaki tüm gönüllü örgütlerin bulunduğu alana verilen isimdir.

Devlet- sivil toplum karşıtlığını vurgulayan bu tanım sivil toplum ile pazar ilişkisini ve sivil toplum ile kültürel egemenlik ilişkilerini fazla vurgulamamaktadır. Ayrıca bu tanım içerisinde sivil toplum ile demokrasi arasındaki ilişkinin de netleşmediği görülüyor (Aart, Keyman, 2005: 17).

1970’lerde ve 80’lerde yeniden bir canlanma sürecine giren sivil toplum kavramının, Doğu Avrupa ve Latin Amerika referanslı daha gelişmiş bir Őekli karşımıza çıkmaktadır. Maksimalist sivil toplum olarak nitelenen bu yeni sivil toplum anlayışı, devlet denetimi dışındaki sivil toplumun kendini örgütlemesi ve kendi faaliyetlerini koordine etme yeteneği olarak algılanıyor. Demokratikleşmeyle beraber düşünülen bu değerin, otoriter devletlerde, toplumun, sivil toplumun demokratikleşmenin temel dinamiğini oluşturmasına sebep olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Doğu Avrupa’da otoriter devlet yapılarından demokrasiye geçiş sürecinde sivil toplumun kullanılması bu tanıma uyan önemli bir deneyimdir (Aart, Keyman, 2005: 18)

1980 ve 90’larda Batı Avrupa’da, Kuzey Amerika’da ve Kanada’da ortaya çıkan; Latin Amerika ve Türkiye’yi de etkileyen yeni bir küreselleşen sivil toplum anlayışı ile karşı karşıyayız. ‘‘Toplumsal sorunları çözme tekniği olarak sivil toplum’’, denilen bu anlayış, sivil toplumu devlet denetimi dışındaki alan olarak tanımlamakla beraber; sivil toplumu, devlet politikalarını ve iktidarın siyasi tercihlerini etkileme temelinde toplumsal sorunları çözme faaliyeti olarak tanımlamaktadır (Aart, Keyman, 2005: 18). Keyman’ın bu analizi, tarihsel süreç neticesinde sivil toplumun ulaştığı son noktayı açık bir Şekilde ortaya koyması açısından önemlidir.

Küreselleşmenin Sivil Toplumdaki İz Düşümü

Teknolojik ilerlemeler ve iletişim alanındaki gelişmeler, bireyi içinde yaşadığı ulus-devleti aşma isteği ile donatmıştır. Küreselleşme ile beraber birey, uluslararası toplumla bütünleşme sürecine girmeye başlamış ve böylece evrensel anlamda toplumsallaşma ve küresel sivil toplum kavramından bahsedilir olunmuştur. Ancak küresel sivil toplumdan bahsedilebilmesi dünya çapında bir kabul ile yani küresel kültürün ve küresel bir toplumun kabul edilmesi ile mümkündür. Küresel toplum kavramı eskiden beri bilgi toplumu ile karşılanmaktadır. Ulusal kültür söz konusu ulus tarafından bir ihtiyaç, bir kimlik olarak benimsemekte ve kabul görmektedir. Oysa küresel kültürde böyle bir benimseme zorunluluğu yoktur. Yani zorunlu ihtiyaç olarak ortaya

ıkan küresel kimliğin bütün insanları bir araya getirebilmesinden henüz bahsedebilmek imknsızdır. Bu nedenle küresel sivil toplum terimi, içeriği tanımlanabilir bir kavram olarak görülmemektedir (Doğan, 2006: 273-274).

Martin Shaw, küresel sivil toplumun, dünya çapında oluşan kitle iletişim ve medya ağı olması ve dünya medyasının önem verdiği tutum ve davranışlar olarak iki anlamı olduğunu ileri sürmektedir (Doğan, 2006: 275). Kitle iletişim araçlarının küresel sivil toplum ve kültürün varlığının kültürel düzeyde ortaya konmasında etkili bir rol oynamaktadırlar. Yeni teknolojiler homojen bir dünya toplumu ve kültürünü desteklemenin yanı sıra alternatif anlayışlara da destek olabilmektedir. Böylece küresel bir kültürün ve sivil toplumun oluşturulup oluşturulamayacağı belirlenebilir (Doğan, 2006: 276).

İlyas Doğan (2002: 285-292), küreselleşme ile beraber sivil toplumun kazandığı yeni içeriği izah ederken, küreselleşmenin, nc sektör olarak da nitelenen sivil topluma olan ilgiyi artırmasının nedenlerini şöyle sıralamaktadır:

1. Liberal demokrasilerde ve sosyal devlette, yurttaşlık referanslı toplum ve özgürlük anlayışının ulus-devlet modelinde karşılaştığı açmazlar ve bireyin kendisini tanımlamada etnik kimliğini ön plana çıkarması
2. Globalleşmeyle paralel olarak insan haklarının uluslar arası düzeyde gündeme getirilmesi ve bunun da ulus-devletin sınırlarını zorlaması
3. Sosyal devletin uzun vadede vaatlerini yerine getiremeyeceği ve yurttaşlarını hayal kırıklığına uğratacağı hissi karşısında, kamusal alanda sosyal devlet ve siyasi partilerin boşalttığı yeri, yeni bir aktrle, sivil toplum kuruluşları ile doldurma çabası
4. Genel oyun yaygınlaşmasının siyasal katılım için yeterli görülmemesi ve katılımcı demokrasi anlayışı gereği, halkı temsil edenlerin sadece seçim dönemlerinde değil; sürekli bir şekilde sorgulanıp eleştirilmesi ihtiyacının doğması
5. Doğu Bloku'nun okş ve akabinde Latin Amerika lkelerinde demokrasiye geçişin, sivil topluma olan ilgiyi artırması
6. Milliyetçilik taleplerinin yanında kapitalizmin, küreselleşme ile beraber sosyalist sistemin okmesini de adeta bir fırsat bilip, finanssal desteğe sahip büyük bölgesel örgütlerin kurulmasına destek vermesi

Bütün bu gelişmeler neticesinde sivil toplum kuruluşlarının uluslararası düzeyde bir etkinlik kurduğu gözardı edilmemesi gereken bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Sivil toplumun kazanmış olduğu bu uluslararası boyutun hem pozitif hem de negatif etkileri gün geçtikçe kendisini daha çok hissettirmektedir. Küresel ölçekte gelişen sivil toplumun yerel düzeyde demokrasi ve özgürlüklerin gelişmesine katkıda bulunması, pozitif etkilerini simgelemesi açısından önemlidir. Bunun yanı sıra faşist ve totaliter rejimlerin çökmesi veya çökertilmesi aşamasında oynadığı önemli rol, sivil toplumun olumlanmasını daha da artırmıştır. Ancak amacı, ekonomik faaliyetlerde maliyeti artırıcı unsur olarak gördükleri ulus-devleti yıpratmak ve ikinci kuşak insan hakları olarak bilinen ekonomik ve sosyal haklar gibi insan haklarını tedricen tasfiye etmek olan uluslararası sermaye, sivil toplum kuruluşlarına bu amaç doğrultusunda verdiği finansal destek ile sivil toplum kuruluşlarına adeta ona yeni bir işlev yüklemektedirler. Küreselleşme ile beraber, sermayenin bu dayatması ve sivil toplumu da bu çerçeve de araçsallaştırması, gerek devlet felsefesi alanında gerekse uluslararası kuruluşlar düzeyinde ciddi bir problem olarak gündeme alınmalıdır. Bu problemin çözümünde ise başlıca iki ana yol izlenebilir. Bunlardan ilki, artık küreselleşme karşıtı ya da yandaşı olmak gibi kısır tartışmaları bir kenara bırakıp, yaşamaktan kaçınılması güç olan bu süreci insanlık lehine çevirmenin yollarını aramaktır. İkincisi ise sivil toplum kuruluşlarına, küreselleşmenin demokratikleşmesini sağlaması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekteşmesine yardımcı olması yönünde bir bilinç aşılamak, sivil toplum kuruluşlarına devlet politikalarını ve iktidarın siyasi tercihlerini etkileme temelinde toplumsal sorunları çözme faaliyetini asıl fonksiyonları olarak hatırlatmak olmalıdır.

Sonuç

Küreselleşme 1980'li yıllardan itibaren özellikle iletişim teknolojisindeki gelişmelerin de etkisiyle popüler hale gelen kavramlardan birisidir. Her ne kadar küreselleşme kavramı yaygın olarak ekonomiyle ilişkilendirilse de bu doğru bir yaklaşım değildir. Aslında küreselleşmede zamanın ve yerin yani coğrafyanın da önemi vardır ve küreselleşme neticesinde küresel iletişim ve kitlesel insan hareketleri ortaya çıkmaktadır. Tam bu noktada ise sivil toplum ve küreselleşme kavramlarının karşılıklı etkileşimleri söz konusudur.

Bazı sivil oluşumlar küresel boyutta faaliyet göstermekte ve sayıları her geçen gün artmaktadır. Bu oluşumlar ulusötesi sivil toplumu oluşturduklarını iddia etmektedirler ve küreselleşme bu iddiaları desteklemektedir. Yani küreselleşme uluslararası sivil toplumun varlığını destekler nitelik taşımaktadır. Ancak gözden kaçırılmaması gereken bir husus vardır o da uluslararası sivil toplumun demokratik olmadığıdır. Başka bir ifadeyle sivil toplum siyasi ve toplumsal iktidarlar için bir mücadele alanıdır. Bu sebeple sivil toplumun egemen devlet otoritesi karşısında özerk bir alan olduğu öne sürülebilir. Bu tarz bir yaklaşım devletin sınırları içerisinde yaşayanlar üzerinde otoritesinin zayıfladığının da göstergesidir.

Küresel sivil toplumdan bahsedilebilmesi, ulus-devletin etkisini de sınırlayacaktır. Uluslararası alanda etkinliğini artıran sivil toplum, uzun vadede ulus-devleti, ekonomik faaliyetlerde maliyeti artırıcı bir unsur olarak görme eğilimindedir. Aynı durum insan hakları açısından da düşünülebilir. Çünkü kapitalist sistemin mantığı maliyeti artıran her unsurun tasfiye edilmesine (gözden çıkarılmasına) dayanır. Sivil toplumun küresel boyutta gelişmesi aynı zamanda yerel düzeyde demokrasi ve özgürlüklerin güçlenmesini de sağlayacaktır. Bu nedenle sivil toplumu yok sayma veya ortadan kaldırma eğilimindeki yaklaşımları demokrasinin önündeki engeller olarak değerlendirmek mümkündür.

Bütün bu söylediklerimizin sonucunda inkâr edilemeyecek gerçek; günümüzde küreselleşmenin giderek artan bir şekilde sivil toplum ve dünya üzerinde etkinliğini artırmakta olduğudur. Sivil toplum, küreselleşme olgusunun etkisiyle, yeryüzü üzerinde giderek zincirleme bir şekilde siyasi iktidarlara ve hükümetlere organize bir şekilde baskı uygulamaya başlamış, aynı zamanda kamu alanı-özel alan arasında uluslararası örgütlerin de katılımıyla bir köprü vazifesi üstlenmiş, etkileşim ağı oluşturmuştur.

Kaynakça

- Aart, J., F. Keyman “**Küreselleşme ve Sivil Toplum**” Çev.Nur Deriş
Ottoman, 2005. (http://stk.bilgi.edu.tr/docs/scholte_keyman_std_10.pdf)
Erişim Tarihi: 17.11.2006
- Arslanel, N. (2001), **Türkiye’de Demokrasi Sürecinde Sivil Toplumun Gelişimi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya
- Ayata, S. (1997), “**Toplumbilim Açısından Küreselleşme**”, Ed. Işık Kansu, Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme, İmge Kitabevi, 61-74, Ankara
- Çaha, Ö. (1997), “**1980 Sonrası Türkiye’sinde Sivil Toplum Arayışları**”, Yeni Türkiye Dergisi, Sivil Toplum Özel Sayısı, Sayı:18, s.28-29
- Doğın, İ. (2002), **Özgürlükü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum**, Alfa Yayınları, İstanbul
- Doğın, İ. (2006), “**Parçalayan Küreselleşme**”, Yetkin Yayınları, Ankara
- John, K. (1993), **Sivil Toplum ve Devlet Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar**, Çev:Erkan Akın vd, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Marcuse P. (2000), “**Küreselleşmenin Dili**”, Çev. Ali Taratanoğlu, Mülkiye Dergisi, Cilt: XXV, sayı: 229
- Öymen, O. (2000), “**Geleceği Yakalamak**”, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Sander, O. (1999), **Siyasi Tarih I**, İmge Yayınevi, Ankara
- Uygun, O. “**Ulusüstü Siyasal Birlikler ve Küreselleşme**,
(www.stratejik.yildiz.edu.tr/makale7) Erişim Tarihi:15.11.2006
- Yüksel, M. (2001), “**Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye**”, Siyasal Kitabevi, Ankara